

Ma már nem tudjuk hol van, de Voinovich Géza Aranyról írt monográfiájában megemlíti,¹⁹ hogy Petőfi — saját aláírásával ellátva — Aranyak ajándékozta Börne: *Gesammelte Schriften I—VIII*. (Hamburg, 1835.) c. kötetét is.

Mivel Petőfi olvasmányaira, kapcsolataira vetnek fényt, érdemes megemlíteni még pár olyan könyvet is, melyekben Petőfi-dedikáció nincs ugyan, de az ismertetések szerint Petőfitől kerültek más tulajdonába:

a) Ferenczi Zoltán említi ismertett tanulmányában, hogy már 1839-ben, Ostffy-asszonyfán volt Petőfinek egy kis Horatius-kötete, „melyet midőn szept. 5-én Sopronba mentek, Orlaynak ajándékozott.” — A könyv ma már nincs meg.

b) Szeberényi Lajos unokája a már ismertett cikkében *Toldy Ferenc: Handbuch der ungarischen Poesie* c., 1828-ban megjelent kétkötetes művéről ír, melyet Petőfi akkor adott el, mikor Selmecet elhagyani készülve, útiköltségre gyűjtött pénzt. A kötetbe Szeberényi Lajos ezt írta be: „Vettem Selmecen 1838. dec. 3 f. 12 p. p. Szeberényi Lajos. Petőfi Sándortól midőn Selmecet el akarta hagyni.” A beírás második fele — ezt a Petőfi név is nyilvánvalóvá teszi — később keletkezett, de, mint a cikk is megjegyzi: „e bejegyzés hitelességében semmi okunk kételkedni.” — A könyv jelenlegi hollétééről nem tudunk.

c) Csernátoni Gyula „Petőfi könyvtárához” c. cikkében²⁰ azt a Tieck-könyvet ismereti, melyet Petőfi — különösen debreceni tele alatt — sokat forgatott. Bajzának írta 1843. november 28-án: „Tieck dram. lapjait s Rötischer Kunst der dram. Darstellungját szorgalmasan olvasom; ezzel telik időm.” A könyv címe: *Dramatische Blätter*, nebst einem Anhang noch ungedruckter Aufsätze über das Deutsch Theater und Berichten über die Englische Bühne, geschrieben auf einer Reise in Jahre 1817. von Ludwig Tieck. I-ter Th. Wien 1826. Chr. Fr. Schade. 8-r. 200 p. — A könyvet később Egressy kapta ajándékba, mint erről a művésznék a cikkben ismertett könyvbejegyzése tanúskodik: „Egressy Gábor könyvtára. Petőfi Sándor baráti ajándoka”. — A kötet a cikk írásakor már a kolozsvári ref. collegium könyvtárában volt, „hová ajándékozás útján került”.

d) A PIM tulajdonában van az az 1847-es *Összes Költemények* kötet, melyet Deák Ferenc kapott — dedikáció nélkül — Petőfitől. Az ajándékozásról csak a következő bejegyzés tanúskodik: „a szerző ajándékából”.

*

Petőfi ismertett könyvbejegyzésein kívül többről nem tudunk; reméljük azonban, hogy ezeknek az értékes ereklyéknek sora az idők folyamán nemhogy fogyni, de gyarapodni fog.²¹

Kosztolányi Dezsőné

KOSZTOLÁNYI ÉS A PEN CLUB VÁLSÁGA

Rákosi Jenő, a Pen Club elnöke 1929 februárjában meghalt. A Pen Clubnak ezután egy ideig egyáltalán nem volt elnöke. Radó Antal, az ügyvezető alelnök ügyködött az intézmény körül, amely egyébként — úgy rémlik — nem nagy hullámokat vethetett a magyar irodalom akkortájt igen élénk vizein.

1930 decemberében meglepetésszerűen férjemet, Kosztolányi Dezsőt megválasztották egyhangúan a magyar Pen Club elnökévé. Úgy vélem, keresve se találhattak volna megfelelőbbet, márcsak a P. E. N. három betűjének szellemében sem. Poéta volt, esszéista, novella-és regényíró, amellett kitűnően beszélt a legtöbb nyugati nyelvet, franciát, angolt, németet, olaszt, jól tudott spanyolul, portugálul, sőt románul is, keveset szerbül, latinban, ógörögben otthonos volt, de újságolvasás erejéig megbirkózott svédvel, norvégval, hollanddal is. Jóindulatot, kedvességet sugárzó lénye, közvetlensége, elméssége senkit sem hagyott közömbösen.

¹⁹ I. 186.

²⁰ PMuz 1888. jan.—márc., 20. l.

²¹ Nem sokkal e cikk megjelenése előtt került kezembe — így már csak jegyzetben említhetem — egy eddig ismeretlen, valószínűleg 1847-ben kelt Petőfi-dedikáció. A Sümegi Városi Múzeum tulajdonában levő *TRIGIS ÉS HIÉNA*-kötet belső címlapján az alábbi, sajátkezű ajánlás olvasható: *Várady Antalnak barátilag Petőfi*

Kosztolányi elnökké választásától fogva kezdett a magyar Pen Club dinamikussá, érdekessé válni a sajtó, az olvasóközönség, a magyar irodalom, sőt a külföldi Pen Clubok számára is.

1931 júniusában, Hollandiában a Pen Clubba tömörült írók kilencedik kongresszusán körülbelül 250 író találkozott, 35 ország írógárdájának képviselőitében. Kosztolányi már mint a magyar Pen Club elnöke jelent meg ezen a kongresszuson, amelynek regénypályázatára a Magyar Pen Club még Kosztolányi elnökké választása előtt Földi Mihály *Káddár Anna lelke* című regényét küldte el. Férjem nem értett egyet ezzel a választással, de nem akart vétót mondani, nem akarta működését ellentétek szításával, hatalmon levő sajtóorgánumok esetleges haragjának felkeltésével kezdeni, nagyobb célra tört, a külföldi írók, szerkesztők és kiadók figyelmét és jóindulatát akarta a magyar irodalom felé irányítani.

1932 májusában Kosztolányi már nem volt a magyar Pen Club elnöke.

Ennek okát s a közbeeső idő magyar eseményeinek néhány mozzanatát igyekszem most röviden vázolni.

1931 decemberében Kosztolányi Dezső Londonba utazott, ahol is a Pesti Hírlap főszerkesztőjének kívánságára meglátogatta Lord Rothermere-t, a Daily Mail Magyarországra iránt érdeklődő főszerkesztőjét és tulajdonosát. Beszélt többek közt a magyar írók súlyos helyzetéről, mire a Lord felajánlott két éven keresztül ezer-ezer fontot az esztendő legkiválóbb irodalmi művének jutalmazására s Kosztolányira bízta ennek megítélését és lebonyolítását.

Ez az egyébként igen jelentős ajándék lett azután a görög mondai Deianeire palást analógiájára az, ami a magyar Pen Clubot felbolydította, elhintette mérgét s végül is a Pen Club válságához vezetett.

Az történt ugyanis, hogy Kosztolányi az első esztendő ezer fontját megosztva Móricz és Krúdy egy-egy munkájának ítélte, azzal a megszorítással, hogy a körülbelül tíz-tízezer pengőt jelentő összegből a jutalmazottak tíz-tíz százalékról lemondjanak a nyomorgó magyar írók javára. A két jutalmazott mű egyike Móricz *Forr a bor* című könyve, a másik Krúdy *Az élet álom* című elbeszéléskötete volt. Ez utóbbit Kosztolányinak sikerült nem egykönnyen még a kitűzött évben megjelentetnie. Tudvalevő, hogy a 32-es, 33-as esztendők súlyos, gazdaságilag válságos évek voltak.

Közbevetően két derűsebb epizódot szeretnék megemlíteni a díjjal kapcsolatban. Egyik az, hogy Hegedűs Loránd megjelent nálunk otthon a villában, leült a dolgozószoba egyik hatalmas börszölygébe és igen határozott, mondhatnám autoriteri hangon ezt mondta: „Remélem, kedves Dezsőm, hogy a díjat én kapom meg, s természetesen kész vagyok az összeg, mondjuk, tíz százalékról lemondani az arra rászoruló írók javára.”

Férjem rámvillantotta a szemét, elhúzta a száját, de nem nevetett, majd diplomatikusan ezt felelte: „Sajnos, kedves barátom, nem én döntök egymagam a díj felől, megállapodtunk, hogy bizottságot hívunk össze erre a célra, mindenesetre fel fogom vetni a nevedet.”

A másik derűsen megható jelenet az volt, amikor Krúdy Gyula, aki tudvalevően soha semmiféle előadáson, hangversenyen vagy színházban nem volt látható, most megjelent a Zeneakadémián tartott ünnepségen, ahol többek közt Kosztolányi is szerepelt a dobogón. Krúdy elől, a második sorban ült, az én helyemtől két székkal odább és Kosztolányi előadása közben két karját és fejét kérdő mozdulattal fel-fel nyújtogatva hívta fel férjem figyelmét, aki persze megértette ifjúkori barátja jelbeszédét, s arcával, szemével, egész lényével cinkosan mosolygva, öklét az akkor divatos „ilyen vas” jellel megrázogatva jelezte, hogy minden rendben van, lesz dohány, a díj fele az övé.

Miután nyilvánosságra került, hogy kik kapják a díjat, a Pen Club magukat „nemzetieknek” nevező írói megkezdtek támadásukat. Pergőtűzet zúdítottak nemcsak a két jutalmazott ellen, akik elvégre nem tehettek arról, hogy ők voltak a legérdemesebbek, de Kosztolányi személyét is kikezdték. Herczeg Ferenc, Pekár Gyula, Császár Elemér, Csathó Kálmán, Hegedűs Loránd és mások kiléptek a Penből s ezzel a májusra tervezett budapesti kongresszust a meghiúsulás veszélye fenyegette, mert nyilvánvaló volt, hogy az adott helyzetben a kormány egyetlen fillért sem ad a kongresszus költségeinek fedezésére. Ezután tárgyalások indultak a kongresszus megmentése érdekében. A fejleményekről Radó Antalnak férjemhez intézett következő levele számolt be:

„Kedves Barátom!

Ezennel referálok Neked a mai értekezlet lefolyásáról. Megjelent Berzeviczyn és rajtam kívül Herczeg, Csathó, Voinovich, Pekár, Császár és a Külügyminisztérium részéről Gerevich. Az ülést Berzeviczyn nyitotta meg, röviden vázolja az ügyek állását és hangsúlyozva a Kongresszus megtörténtének fontosságát. Erre engem szólított fel, referáljak az eddigi történetekről. Én elmondtam, mily régen törekszünk arra, hogy a Kongresszus Budapesten ülésezzen és, hogy a legjobb kilátásaink vannak a kongresszus nagysikerű lefolyása dolgában. Hangsúly-

lyoztam, milyen gúnyos röhejjel fogadták ellenségeink azt a hírt, hogy most, tíz héttel a kongresszus előtt visszaszívjuk a meghívást, és hogy ennek mennyire örülnének a jugoszlávok, akik úgymaguknak szerették volna biztosítani a Kongresszust. Megmondtam, hogy mi respektáljuk azoknak a nézetét, akik a R.-díj odaítélésé dolgában elítélik a P. C.-ot, de hangsúlyoztam, hogy Te *szabály szerint* jártál el, mert Te *zsűrire* akartad bizni a döntést és csak Heltai és Lengyel indítványára vállaltad, hogy Magad ítékez el és döntésedet az igazgatóság elé fogod terjeszteni. Megmondtam, hogy mi azt hisszük, senkisé akaratja a Kongresszus csúfos bukását. Sem a lemondott urak, sem mi, s legkevésbé Te, aki elnöki állásodhoz sem ragaszkodol, ha ezzel a békességet szolgálhatod. Végül kértem őket, mondják meg, mily feltételekhez kötik lemondásuk visszavonását: mi mindent megteszünk, ami teljesíthető.

Elsőnek Herczeg szólalt most fel, aki előrebozsátotta, hogy az ő és társai lemondása nem valami megrendezett tüntetés akart lenni, sőt ő nem is akarta, hogy lemondása publikáltassék. Lemondott, mert nem akart szolidaritást vállalni a P. C.-ban legutóbb történetekkel. Lépése abszolút nem irányult személyed ellen. *Ő Téged becsül és szeret*, de itt elvek harcáról van szó; arról van szó, hogy a Kongresszus is oly vezetőség alatt folyjon le, mely alatt szívesen csoportosul minden írói árnyalat. A Kongresszus elgáncsolása esze ágában sem volt: ha a megfelelő elnök áll a P. C. élére, ő is és azt hiszi társai is készséggel visszavonják a lemondást. Sem sajátmagát, sem pl. Pekárt nem tartja a tisztásra alkalmasnak, de Tégedet sem.

Az ennek kapcsán felmerült tárgyalás folyamán egyhangúlag az a nézet kerekedett felül, hogy *Berzeviczy vállalja el az elnöki tiszteletet*. Ő erre, nagy rábeszélés után, vállalkozott.

Gerevich most a Külügyminisztérium nevében nagy örömet fejezte ki a megoldáson, mely után semmisen áll annak útjában, hogy a kormány és a főváros a legmesszebbmenő támogatásban részesítse a Kongresszust, 40 ezer P. költség erejéig. Berzeviczy most azt kérte, hogy melléje kongresszusi rendezőbizottság szerveztessék és kifejezte azt a reményét, hogy abban Te is részt fogsz venni. Ezt mindenki helyeselte.

Ezzel ért véget az értekezlet, melyen sikerült megmenteni a Kongresszust, bár ez azzal a sokunkra nézve igen sajnálatos áldozattal járna, hogy Te távozol az egyesület éléről. Én, telefonbeszélgetésünkre hivatkozva, biztosítottam Herczeget, hogy Te rá fogod venni közelebbi barátaidat is, hogy fogadják szívesen e megoldást: azt hiszem, *Berzeviczy elnöksége alatt valamennyien örömmel dolgozhatunk*.

Még csak azt jegyeztem meg, hogy Gerevich felszólított, igen *sürgősen* tartsuk meg ez ügyben összehívandó rendkívüli közgyűlést. Ha tehát, mint hiszem, magad is készséggel hozzájárulsz a súlyos krízis illetően megoldásához, írd nekem, mint ügyvezető alelnöknek, hogy bejelentésedet a Közgyűlés elé terjeszthessem. Maradva meleg kézzorítással

igaz híved

Radó Antal.”

Kosztolányi Dezső lemondott a Pen Club elnökségéről, hogy megmentse a budapesti kongresszust és megkímélje a magyarságot a szégyentől. Kosztolányi lemondása azonban nem oldotta meg a belső válságot. 1932. május 12-én még a képviselőház egy csoportja is hosszan és erőteljesen foglalkozott a kérdéssel Kosztolányi védelmében. Több külföldi újság is feltárlta az ügyet, a magyar írók közül pedig harminckilencen ugyancsak Kosztolányi és a díjazottak védelmében kiléptek a Pen Clubból.

1932. március 23-i keltezéssel a következő szöveget tették közzé: „A Pen néhány igazgatósági tagja hetekkel ezelőtt olyan tüntető magatartást tanúsított, amely a vezetőség által kitűnően előkészített világkongresszus sikereit nyilván veszélyeztette. Mi, a Pen Club alulírott tagjai, éppen a kongresszus érdekében aggodalommal látjuk, hogy ez a csoport az alapszabályok megsértésével és puccszerű lépéssel óhajtja megakadályozni régi elnökségét abban, hogy a Club ügyeit tovább vezesse és a kongresszus előkészületeit a Pen Clubok szellemének megfelelő irányban tovább folytathassa. Minthogy semmiféle puccsal magunkat azonosítani nem tudjuk, és a kongresszus érdekeit éppen az ennek következtében előállott helyzet folytán veszélyeztetve látjuk, kijelentjük, hogy a Pen Club tagjainak sorából kilépünk.

Babits Mihály, Benedek Marcell, Dormándi László, Erdélyi József, Emőd Tamás, Főth János, Fóti Lajos, Földes Imre, Füst Milán, Gellért Oszkár, Gaál Andor, Illyés Gyula, Ignóus Pál, Komor András, Komlós Aladár, Karinthy Frigyes, Kassák Lajos, Kárpáti Aurél, Kodolányi János, Laczkó Géza, Lengyel Menyhért, Móricz Zsigmond, Márai Sándor, M. Pogány Béla, Nagy Endre, Nagy Zoltán, Németh Andor, Pásztor Árpád, Pünköszt Andor, Relle Pál, Pakots József, Sárközi György, Schöpflin Aladár, Török Sophie, Varró István, Vitéz Miklós, Várnai Zseni, Zsolt Béla.

Közben Berzeviczy lemondott, Herczeg Ferenc nem fogadta el az elnökséget, Zsolt Béla erre — nyilván gúnyból — az ifjú József Ferenc főherceget ajánlotta, de miután a főherceg nem volt tagja a Clubnak, nem lehetett megválasztani, végül mégis Berzeviczy lett az elnök. (Kosztolányi pompás *Elnök* című szatirikus elbeszélésének a modellje).

Radó Antal a következő levelet küldte Kosztolányihoz ez ügyben.

„Kedves barátom,

Schöpflin barátunk közölte velem, hogy felkeresték őt Földi és Kárpáti és meg akarták őt kérni, egy akció támogatására, amelyet lemondásod ügyében óhajtanának megindítani. Schöpflin az akciót a leghatározottabban ellenezte, minthogy annak semmi más eredménye nem lehetne, mint Berzeviczy *visszavonulása*, a kongresszus meghíúsulása és esetleg az egész Pen Club felrobbantása. Bár Schöpflinnek az a benyomása, hogy érvei hatottak a nevezett urakra: mégis Tégedet is kérlek, hogy befolyásoddal Te is igyekezzél elejét venni minden ilyenféle lépésnek.

Melegen üdvözöl

igaz híved

Radó Antal.”

Kosztolányi enélkül a levél nélkül is mindent elkövetett, hogy a budapesti világkongresszus lehetőleg zökkenőmentes legyen. Részt vett a külföldi írók fogadásában, többeket kedvesen vendégül látott otthonában és egyetlen szóval vagy mozdulattal sem árulta el, mennyire kétségbeesett, nem azon, hogy nem ő az elnök, hiszen ez csak fáradtságtól kímélte meg, de a magyar irodalom és a magyar közélet reménytelen sorsán, amely oly pregnánsan megmutatkozott ebben az egyébként jelentéktelennek tűnő válságban.

Talán nem érdektelen, ha a Pen-üggyel kapcsolatban közlöm Krúdy Gyula két levelét. Az első január 31-ről keltezett.

„Kedves Dezsőm” írja Krúdy „nemesszívű indítványodat boldogan megszavazom. Adjunk a szegény gyerekeknek a Lord fontjaiból amennyit te jónak gondolsz.

Ellenben van egy különös, személyes kérésem, amelyet olyan bizalommal terjesztek eléd, mint eddigi kérelmeimet. Amennyiben reménységem valóra válna és a nevezett díjat megkapnám: nem szeretném azt nyilvános gyűlésen kézhez venni. Részemre igen nagy veszélyt jelentene nyilvánosan ennyi pénzt mutogatni, ismervén kiéhezett hitelezőimet, olyan rohamot várhatok testi épségem ellen, hogy még Óbudáig sem érhetnék el a kinccsel, pedig arra itt leginkább számítanak.

Másszóval azt szeretném, ha a díjat előbb vagy utóbb az ünnepély megtörténténél kaphatnám kézhez, hogy én disponálhassak az életem zaklatói felett, ne pedig ők erőszakoskodjanak velem. Igaz, hogy régi, kipróbált adós vagyok, de még ennyire nem voltam eladósodva. Legalább kis pihenést szeretnék februárban a Te jóvoltodból. Azt hiszem ez teljesíthető.

Bocsáss meg, hogy ennyire igénybe veszem gondoskodásodat, de drágalátos magaviseleteddel felhatalmaztál erre.

Öllelek, csókollak Isten áldjon meg.

Krúdy Gyula (III. Templom u. 15)”

A másik levél több, mint egy évvel későbből, 1933 márciusából keltezett.

„Kedves Dezsőm,

Levelem elküldése után jutott eszembe a következő mondanivaló. Hozzád intézett levelemben nem könyörödományt kérek, az idei Rothermere díjból, hanem csak annak az 50 (ötven) angol fontnak a kellő formák közt való visszaadását, amelyet tavaly, gazdagember állapotomban gondolkodás nélkül felajánlottam a jótékony célra, nem gondolván arra, hogy egy év múlva magam is jótékonyásra szorulok.

Kedves Dezsőm, ha valaki megérti védekezésem: Te vagy. Tépd össze tegnapi leveletem, valamint ezt is. Régi igaz híved

Krúdy Gyula.”

Annak a bizonyos levélnek a tartalmára én bizony nem emlékszem már, lehet, hogy férjem meg se mutatta és összetépte, míg az itt közöltet eltette, márcsak Krúdy édes-keser életének és portréjának az utókor számára való megőrzése okából is. Az is lehetséges, hogy tervezte, egyszer majd megírja életét valamilyen formában.

Kosztolányi számára a Pen ügynek voltak még 1933-ban utóregzései. Néhány hírlapi cikk megvádolta az 1933-as évi raguzai Pen kongresszus felrobbantási kísérletével. Egy levélről

írtak, amelyben állítólag tiltakozott Kosztolányi az elnökségnél a magyar hivatalos küldött elismertetése ellen. Nevetséges és képtelen vád volt ez. Azután a Magyar Hírlapban megjelent *Radó Antal nyilatkozata az apokrif Kosztolányi levelekről* címen:

„Hazaérkezve a raguzai Pen-Kongresszusról megütközéssel olvastam több napilapban azt a hírt, hogy Kosztolányi Dezső levelet intézett a francia delegáció elnökéhez azt indítványozva, hogy Raguzában megjelent magyar Pen küldöttségét zárják ki a kongresszusból, mert a legjobb magyar írók nem tagjai a Pen Clubnak. (Ez igaz volt, de a levél nem, K. D-né). Kijelentem, hogy ilyen tartalmú levélről tudomásom nincs. A francia delegáció vezetője sem velem folytatott magánbeszélgetésünk során, se a végrehajtó bizottság ülésén, se a kongresszuson ilyen levélről említést nem tett, más sem tud róla, amiből nyilvánvaló, hogy ilyen levél *nem is létezik*. Ezt Kosztolányi védelmében kötelességemnek tartom kijelenteni.”

Schöpfung Aladár pedig a Pesti Naplóban nyilatkozott, így:

„Csodálkozással hallottam idehaza Budapesten, hogy a lapokban olyan hírek jelentek meg, hogy Kosztolányi Dezsőtől valami tiltakozó levél vagy távirat érkezett volna a magyar Pen Club delegációjának illetékessége ellen. Raguzában ilyen tiltakozásról senkise hallott semmit, ilyen tiltakozást oda senki nem küldött. Sőt ellenkezőleg a végrehajtó bizottság a magyar Pen Club ügyét ad-acta tette, amiben jelentős része volt annak, hogy Kosztolányi a központi főtitkárhoz, Cremieux-höz néhány héttel a kongresszus előtt levelet intézett, azzal a kéréssel, hogy a mi ügyünket ne tárgyalják.

Schöpfung Aladár.”

Még csak azt akarom megjegyezni, hogy Gellért Oszkár tévedett, amikor *Kortársaim* című kötetének 149. oldalán azt írta, hogy Móricz csak ötezer pengőt kapott a Rothermerek-díjból. A díj évente ezer-ezer font, tehát az első évben egyenként ötszáz-ötszáz fontot kaptak, tíz százaléknyi levonással a nyomorgó írók számára. Egyébként sem valószínű, hogy öt-ötezer pengőnyi összeg miatt annyira felbolydult volna egy csomó úgynevezett „nemzeti” író, hiszen az éventei magyar Baumgarten-díj is négyezer pengőt tett ki s ennyit évente több magyar író is kapott, sőt egyik-másika, például Schöpfung is nem is egy ízben, de Krúdy leveleiből is kiténik, hogy 50 fontnyi összegről, azaz a tíz százalékról mondott le a „szegény gyermekek” javára, s ezt az ötven fontot kérte vissza a második esztendő összegéből, amelynek odaítélését már nem Kosztolányi irányította. Ebben is téved Gellért Oszkár, egyrészt akkor férjem már nem volt a Pen elnöke, másrészt ő akkor súlyosan beteg volt. Szentül hiszem, hogy betegségét siettetette és súlyosbította az a lelki válság, amelyet a magyar irodalom válsága okozott.

Hegedűs Nándor

ADY-ENDRE MYLITTA-VERSEI

Őszi piros virágok — így nevezte el Ady Endre a „Ki látott engem” c. verses kötetében azokat a szerelmes verseket, amelyeket 1913-ban és 1914 elején írt. Csaknem 50 év pergett le azóta, hogy ezek a költemények megszülettek, de az irodalomtörténetben fel sem merült a kérdés: kik ihlették ezeket a verseket? Az őszi piros virágok asszonyai ismeretlenek maradtak.

A ciklusban a legtöbb verset bizonyos Mylitta nevű nő kapta, akivel Ady a Mária-Grün-i szanatóriumban ismerkedett meg. A költő Léda után hozzá írta a legtöbb verset. Legelső feladatunk, hogy lehető pontossággal összeállítsuk azokat a költeményeket, amelyek megírását a Mylitta-szerelemnek köszönhetjük. A versek egy részét a Nyugat hasábjain nyíltan Mylittának „küldte” és itt semmiféle bizonyításra nincs szükség. Viszont vannak versek, amelyekről csak akkor tudjuk bizonyossággal megállapítani, hogy Mylittának szövege, ha Mylitta leveleivel és verseivel — mert Mylitta költőnő is volt — összevetjük.¹ Ady szerelmes versei az említett időben a Nyugatban jelentek meg, a „Ceruzasorok Petrarca könyvében” kivételével, amely a Vasárnapi Újságban látott napvilágot. Induljunk el tehát a versek megjelenésének dátuma szerint.

1913. május 1. És mégis kikiáltom. Mylitta 1913. május 5-én kelt levele kéri Adyt, vigyázzon mindenre, ami a nyilvánosság elé kerül. Feltehető, hogy erre már korábban is intette és ez a vers akar felelet lenni a kérelemre és figyelmeztetésre.

¹ Mylitta levelei és versei az MTA kéziratárának 1951.7. sz. csomagjában találhatóak.